

Niña Weijers: *Pokoje předpokoje*

úryvek z románu / fragment uit de roman <http://www.letterenfonds.nl/nl/boek/1290/kamers-antikamers>

překlad úryvku / Tsjechische vertaling fragment (p. 5 t/m 23): **Magda de Bruin-Hübllová**

Niña Weijers: *Kamers Antikamers*, Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam – Antwerpen 2019, 239 s.

Překladatelka je na seznamu ověřených překladatelů Nizozemského lit. fondu (NLF) – tzn. fond její práci finančně podporuje <http://www.letterenfonds.nl/en/translation-subsidy>.

Běžný filmový záběr: někdo, většinou žena, ve vaně, obličej těsně pod hladinou. Chvíli se tam vznáší, pokojně, ale pak se obličej vymrští, s očima, ústy a nozdrami dokořán, vdechy znějí jako přetáčení zpět. Na krátký okamžik se bolest z nedostatku kyslíku překryje s bolestí z jeho přívodu. Srdce prudce buší, voda šplíchá přes okraj, náhle nastává *scéna*, ale jediné, co se děje, je to, že život jde dál. Později je žena opět oblečená, sedí na pelesti své postele nebo ve svém autě, ať už dělá cokoli, nikdo na ní nic nepozná a z lampy na jejím nočním stolku se line žlutavá záře, dokud ji žena nezhasne.

Co o té ženě víme, kromě toho, že má vanu, postel a lampu, z níž se line žlutavá záře? A ani to nevíme. Jediné, co můžeme s jistotou konstatovat, je, že centrum dechu je součástí samostatné nervové soustavy, a proto automaticky reaguje na příliš vysoký obsah kysličníku uhelnatého v krvi. Sto miliard nervových buněk, které předávají prostřednictvím neurotransmiterů panické podněty do mozku, víc než dost, aby člověk vzdal veškerý pomyslný odpor, ruce svírají okraje vany, zatínají se, napjaté krční svaly, hlava nachýlená dopředu: *inspiratione*.

Co víme o téhle ženě? Co ví tahle žena o sobě?

Něco se musí stát, řekla M. Je jí pětatřicet, ale nese svůj věk úplně jinak než skoro každá dospělá žena, kterou znám. Roky v ní sice existují, ale spíš jako řada než jako součet. Nemá děti a ani je nechce, a to je myslím v životě ženy velké štěstí. Obcházely jsme obvyklé kolečko parkem. Počasí se vyznačovalo tím, že žádné nebylo, ne-obloha, ne-teplota, jen vlhká lhostejnost pronikající tkaninou našich ani letních, ani zimních bund.

Podle M se pořád musí něco dít, dokud se toho nestane tolik, že vypne telefon, přestane pít a chce už jen ležet v posteli s Clarice Lispectorovou, k níž chová hluboké city, podobající se lásce víc než většina lidských vztahů považovaných za lásku. Ale teď mluví o své knize a stát se má tohle: umřu a ona dostane na starost mého psa, což není pes, ale kůň jménem Carlo. Kůň skutečně existuje, pobíhá po louce na kraji její rodné vesnice a patří jednomu farmáři, který s ním jinak nic nedělá.

Nápad s mou smrtí dostala, když slyšela o lyžařské nehodě ve Švýcarsku, při níž zahynula dvaatřicetiletá Holanďanka. O pár dní dřív jsem u ní Thea nechala a odjela na hory se dvěma spřátelenými páry. Několik hodin byla přesvědčená, že ta žena jsem já. Dívala se na mého spícího psa, prodchnutá zcela novou odpovědností, která ji na povrchu znervózňovala, ale uvnitř pozoruhodně upokojovala.

Ale víš přece, že mi není dvaatřicet, řekla jsem. A že jsem nebyla ve Švýcarsku, ale ve Francii.

To taky věděla, jenže to by mohlo být novinářské lajdáctví. Fakt je, že jsem byla mrtvá. Nebo vlastně, a doufá, že si to nebudu vykládat nějak nesprávně, pomyslela nejprve na Thea a na velkou změnu, kterou způsobí jeho přítomnost v jejím životě. Dívala se na něj velmi dlouho, ale nic se nedělo, kromě toho, že občas zhluboka vzdychl, jako by byl k smrti unavený, navzdory skutečnosti, že spal. Když s ním o něco později byla na procházce v parku, dostala ode mě textovou zprávu. Na okamžik ji napadlo, že je to nevkusný vtíp nebo duch. Pak do sebe zase všechno zapadlo. Ta žena, která zahynula při nehodě, se opět stala statistickou jednotkou, pes už nebyl její a ona mohla pokračovat v dosavadním životě.

Zeptala jsem se jí, jestli se jí neulevilo, že ještě žiju.

Byla jsem šťastná jak blecha, prohlásila. Má za to, že vychovávat psa je něco, čeho není schopná. Je jí skutečně ukradené, jestli si ten pes sedne, když mu řekne sedni, a dává mu jedině za pravdu, když se raději vykadí na chodbě než venku v dešti. Navíc konečně ví, jak s tou povídkou pokračovat, ačkoliv moje fiktivní verze zemře po krátké, nicméně trýznivé nemoci.

Zeptala jsem se jí, jakou nemoc mi vymyslela.

R, samozřejmě. A jestli prý vím, že může zasáhnout i srdce.

To mi přijde trochu moc, namítla jsem, v románu.

Kůň se jí nakonec zdál lepší než pes, protože je s ním víc cavyků. Bude se kvůli němu muset přestěhovat na venkov.

Takže já jsem už na venkově i s koněm bydlela?

Na to ještě vůbec nemyslela, i když o mě vůbec nejde, jde o složitou situaci, do které jsem ji tou svou krátkou nemocí a nečekaným úmrtím přivedla.

No jo, prohodila, možná se nakonec budeš jmenovat prostě Henk a budeš farmář nebo, co já vím, vesnický básník. Jde o to, že mně zůstane na krku ten kůň.

A ty jsi prostě ty?

Kupodivu to tak vypadá, jo. Nebo se aspoň nesnažím být někdo jiný. Zkousím si představit nějakou verzi sebe sama na palouku, s koněm, a kým bych v takové situaci byla. I když je tu samozřejmě už jenom nepředstavitelný rozdíl mezi mým vědomím teď, bez koně, a mým vědomím s koněm, navíc těsně potom, co jsem přišla o jednu z nejlepších kamarádek. Dalo by se říct: jsem to já minus ty události, jenže zevnitř nás mění ty události, ne naopak.

To poslední, o vědomí a událostech, je něco, co by M absolutně takhle neřekla. No ale něco takového podle mě myslela.

—
□

Byla mnohem drobnější, než jsem očekávala, a tak křehká jako papírový balíček indonéských cigaret. Vždycky jsem ji v duchu viděla v černém, odřená kožená bunda a humpolácké kozačky, tak něco, ale měla na sobě šaty z hladkého polyesteru s pestrým, s hysterií hraničícím květinovým vzorem. Stála v pruhu slunečního světla, které pronikalo dovnitř odklopeným oknem. Neměla v sobě nic z divy nebo veličiny. Spíš cosi dívčího, i když jí bylo jednašedesát. Dívka, která už všechno zažila a umí se dívat napříč časem.

Celé minuty jsem marně zvonila na určené adrese. Nechtěla hotelový pokoj, a tak jí nakladatel zajistil byt v klidné, nóbl ulici nedaleko velkého městského parku. Byly to tehdy poměrně nevinné doby. Airbnb se ještě považoval za chytré, a dokonce lidské řešení pro cestovatele a majitele bytů. Byty a pokoje k pronajmutí byly ještě opravdové, ačkoliv je to snad až příliš černobílý pohled na věc, pokus mé paměti (a ta nikdy nebyla mimořádně dobrá) zpětně uvěřit, že na počátku byla nevinnost a až pak pervertizace.

Po minuty trvajícím zvonění jsem přešla na protější stranu ulice, abych se na dům podívala z odstupů. Měla bydlet ve třetím patře, ale bylo slunné květnové odpoledne a prudké světlo působilo, že všechny domy se zdály tmavé, tmavé a neobsazené jako opuštěné venkovské hospody na vrcholu léta.

Zkontrolovala jsem adresu ještě jednou, zazvonila párkrát znovu s víceméně zdvořilými pomlkami a pak jsem se smířila se skutečností, že mi nikdo neotevře a že se vrátím domů s nepořízenou. K svému překvapení jsem cítila spíš ulehčení než zdrcení, jako by se právě včas něco odvrátilo nebo odložilo, nějaký test nebo výsledek testu a já teď mohla pokračovat v životě.

Vyhlídka na to, že se s ní sejdu, mě celé dopoledne zneklidňovala. Četla jsem její knihy s horlivostí procitající pubertáčky, čímž chci říct, že pro mě byly skutečně důležité, ne proto, že bych je považovala za krásné nebo dobré (i když za dobré jsem je považovala – ne krásné, ale tak ani nebyly myšleny), ale protože jsem už předem vytušila, že jejich čtení nemůže zůstat bez následků. Připravila jsem si příliš mnoho otázek, celé stránky otázek, tolik, že jsem byla už předem vyčerpaná jak po boji. Snad bych mohla seznam otázek strčit do schránky, dojet na kole domů a celé interview si vycucát z prstu. *Ve své nové knize opět píšete o ženě, která...*

Vtom jsem uslyšela, jak někdo za dveřmi sestupuje po schodech. V následujícím okamžiku stál ve dveřích vysoký muž, přes rameno měl podlouhlou tašku a na krku mu visel velký fotoaparát, spěšně mi pokynul hlavou a zmizel. Vyšplhala jsem po trojích příkrých schodech, vešla otevřenými dveřmi do bytu a tam stála ona, v tom okně, a se zářivým úsměvem se na mě obrátila.

Ti fotografové, povzdechla si, jen si člověk pomyslí, že už je hotovo, zahlédnou světlo, které všechno změní.

Nakladatel mě už upozornil, že je prakticky hluchá. Dostala jsem instrukci, abych mluvila přehnaně hlasitě a zřetelně, s obličejem natočeným k ní, aby viděla pohyby mých rtů.

Usadily jsme se na dvě židle obrácené k sobě u kulatého jídelního stolu. Celý den poskytovala rozhovory jako na běžícím pásu, já jsem byla poslední, pak ještě měla veřejně

vystoupení ve vyprodaném divadle. V posledních letech se z obskurní kultovní spisovatelky s malým, ale oddaným houfcem fanoušků stala jakási rocková hvězda – povýšená do vůdčí role novou generací především ženských spisovatelek, kumštýřek, umělkyní, přeložená do devětatvaceti jazyků, vychvalovaná a vyprofilovaná v listech jako *The New Yorker*, *Vanity Fair*, *Vogue*. Její nejznámější knihu už zfilmoval nejavantgardnější z mainstreamových režisérů a jedna poměrně známá indie-kapela měla menší hit plný narážek na její dílo.

Dvacet let pracovala v relativní tichosti na malém, ale soudržném díle. Psala o nezdaru a ponížení, touze a odmítnutí, a přestože bylo její nasazení úplné, často využívané k pitvě vlastního života a k zevrubnému zkoumání životů a skutečností jiných lidí, ohromovalo tím, že všechny ty věci, které by historicky a literárně vzato snad každou ženu postrčily přes okraj propasti se ztrátou sebe sama jako jediným možným výsledkem, v její práci naznačovaly cesty ven, trasy, které vedly na protější stranu propasti a – slavně! – pokračovaly dál, byť k další propasti.

Její knihy čekaly trpělivě v polotmě, až se dostaví duch doby, prudce rozhrne záclony a vpustí dovnitř světlo. Svoboda, kterou spisovatelka hledala a našla už o dvě desetiletí dřív a jež souvisela s oddaností a nekompromisností a odmítnutím v tichosti se stydět, byla jako mapa, již bylo možné položit rovnou na území jednadvacátého století. Dodávalo jí to auru vizionářky, věštkyně, Kassandry, která povstala ze svého popela a konečně jí věřili.

Snad proto mě udivovalo, s jakou ledabylostí během té hodiny, kdy jsme seděly naproti sobě v obývacím pokoji neznámého majitele, o své práci mluvily. Práce, prohlásila, jí připadá jako víceméně náhodně vzniklý vedlejší produkt jejího života. Způsob, jak si utřídit myšlenky a zformulovat je; jak přeměnit stav klidu v pohyb, pokračovat v žití.

Pak řekla ještě mnohem víc, a mohla bych vyhledat, co přesně, protože jsem záznam později slovo od slova přepsala, ale teď mi jde o to, jak jsme tam seděly, skoro hluchá spisovatelka a já, mnohem blíže k sobě, než je běžné u dvou lidí, kteří se neznají, a navíc oba vykonávají práci, já kladením otázek, ona jejich zodpovídáním.

Každá otázka jako by měla ohromnou váhu kvůli hlasitému a pomalému vyslovování a taky proto, že jsem jí tak nedvojznačně nabízela své rty. Nepotřebovala jen má slova, ale i má ústa, a já jsem jí je poskytovala. Ještě nikdy jsem si tolik neuvědomovala tělesný rozměr mluvení. Situace vyžadovala tam v tom prostoru mou plnou přítomnost, nemohla jsem nic říct jen napůl nebo zamumlat, nemohla jsem za ničím zmizet. A nejen to, čím víc jsem mluvila – z interview se totiž nevyhnutelně stal rozhovor, spisovatelku nezajímaly prefabrikované slogany k propagaci knihy, kvůli které podnikala cestu po Evropě, byla zvědavá, nekonečně zvědavá na svět a v té chvíli i na to, jaký, jí doposud neznámý pohled na svět jí můžu nabídnout já, ať už byl ten pohled v mých očích sebebožejší – její zájem, její upřené sledování mých rtů mě povzbuzovalo, a čím víc jsem tedy mluvila, tím silnější jsem měla pocit, že se před jejíma očima svlékám, vrstvu po vrstvě se zbavuju všech svršků, až jsem byla nahá a litovala, že si nemůžu svléknout ještě víc, stáhnout si kůži z těla, demontovat před ní své nitro.

Konec interview splynul s vibrováním jejího telefonu. Skoro hluchá spisovatelka byla dalekozraká a držela přístroj, velmi starý model Nokia, na vzdálenost paže, aby zprávu dokázala přečíst. Přečetla mi ji nahlas. Byl to nakladatel, měl ji vyzvednout v bytě a dovézt do

divadla, ale uvázl v zácpě, takže to nestihne. A jestli by prý přece jen mohla přijet sama taxíkem.

Ani jedna z nás nehlídala čas, a ona polekaně konstatovala, že má být na místě do půl hodiny. Drobným hubeným tělem se vymrštila ze židle a začala spěšně sbírat nějaké věci. Svou knihu, z níž měla předčítat, nemohla najít. Prohledávala byt stále rychleji a nepříliš systematicky. Vysypala kufr, shodila hraničku knih, vlezla pod postel, všechno zopakovala, ukopla si palec o nohu stolu. Nakonec jsem jí nabídla svůj exemplář. Byla v něm spousta podtržení a vykřičníků, které nikdy nebyly určené cizím očím, a můj bože už vůbec ne těm jejím, ale nedalo se nic dělat.

Objednám vám Uber, řekla jsem, a sjedu do divadla s vámi.

Rázné vystupování mě samotnou trochu udivovalo, ale kupodivu vypadala bez vlastní knihy najednou tak ztraceně, nechráněně, jako by její podstata spočívala v tom jednom výtisku. Navíc mě okouzlovala a chtěla jsem, aby to okouzlení trvalo co nejdéle.

Celý život jsem cítila silnou potřebu hledání průvodců, často v podobě učitelů, jimž jsem přinášela oběti, tak jako kočka hrdě pokládá kořist k nohám svého páníčka. Ráda jsem lidi uctívala, byla jsem porézní jak houba k vlivům a idejím, snadno jsem se učila, snadno jsem kopírovala a často jsem podléhala hluboce cítěnému, bezeslovnému zármutku, který jsem však s léty dostala lépe pod kontrolu, zvykla jsem si na něj, tak jako si člověk zvykne na slepého žebráka na chodníku před supermarketem.

Kdybych se narodila a vyrostla v jiných podmínkách, méně střední třída – bezpečná citová vazba – vyšší vzdělání – záchranná síť v případě pádu, byla bych, o tom jsem přesvědčená, velmi náchylná k nejrůznějším guruům a modlářství. V jiném životě bych mohla být zbožnou jeptiškou s mozolnatými koleny, následovnicí Osha zahalenou v růžovém a s novým jménem, moonistkou, která se nechá provdat při masovém svatebním obřadu.

Možná způsobil tenhle vágní, nezakořeněný sklon k religiozitě, že jsem to odpoledne chtěla zůstat se skoro hluchou spisovatelkou. Chtěla jsem jí naslouchat, porozumět jejím slovům jako věštbě, jako skleničce, která se pohybuje po spiritistické tabulce, jako odpovědi zemřelých, hvězd, planet.

Pravda, nebo aspoň jedna z pravd, byla, že se můj život v těch letech nacházel v jakémsi podivném vakuu. Neřešila jsem žádné velké problémy, měla jsem poklidně ráda muže, s nímž jsem chodila, a on měl rád mě. S kamarádkou M – spíš velkou láskou než kamarádkou, a to do takové míry, že to lidi mátló, a dokonce zlobilo – jsem chodila skoro denně po parku. M měla vždycky pár zbožňovatelek a nemožný objekt zbožňování. Příliv a odliv se střídal. Ryzí nuda se mohla jen tak zvrtnout ve velkou zamilovanost, která trvala pár měsíců, dokud se nestala neudržitelnou a jedna ze zúčastněných stran se na to nevykašlala, i když i to bylo relativní a za léta kolem sebe M nashromáždila celou skupinu bývalek a víceméně-bývalek, které si příležitostně vjely do vlasů nebo padly do náruče – někdy všechno během jediného večera, kdy M pořádala jeden ze svých mejdanů. Na těch mejdanech v hale budovy, kterou obývala převážně s napůl kumštýři a napůl feťáky (často sjednocenými ve stejné osobě), to někdy vypadalo, jako by se člověk pohyboval sem a tam napříč několika zemskými vrstvami: nejenže M uchovávala všechno a každého, ale její minulost se mohla každou chvíli stát opět přítomností, svrchní vrstva se mohla pokrýt novou svrchní vrstvou, stará hlína smísit s čerstvou dešťovou vodou. Půda byla buď jak buď plná nálezů, a jestliže ona byla hledač

pokladů, byla jsem já archivářem, který pro ni všechno opatroval štítky a ukládal do správné zásuvky.

Vzpomínala jsem si, že svůj život jsem dřív taky tak vnímala, ale zdálo se to daleko, ozvěna jiného života. Obcházela jsem svou pláň, která byla bezpečná a plochá a rozprostírala se, kam oko dohlédlo. Měli jsme s mým milým každý svůj život a to jsme považovali za velkou, možná největší přednost našeho vztahu. Měla jsem tajnosti, jak by ne, a on pravděpodobně taky, i když jsem tehdy byla dost arogantní na to, abych si myslela, že je nemá.

Přesto jsme při všem poklidu a relativní stagnaci k něčemu směřovali. Někdy, když jsme v sobotu ráno četli v jeho posteli noviny, popíjeli horkou filtrovanou kávu, podepření v polosedě nepřehlednou hromadou ošuntělých polštářů, měla jsem zcela zřetelnou vizi budoucnosti: budu ženou v určité konstrukci, ta konstrukce některé části mého já uchová a jiné zničí, kolem těch zničených postavím plot, k tomu budu psát povídky o tom, jak to bylo dřív, a jednoho dne, až děti dorostou, se vyprostím, trosky zahrnu pískem a na písku prostý dřevěný dům, v němž nebude víc, než potřebuju, a i když si všichni budou myslet, že jsem se zbláznila, budu svobodná, konečně svobodná (svobodná, svobodná!).

Ale teď jsem byla tady. Stála jsem za dveřmi, dokud mi neotevřeli, vyšplhala jsem po trojích příkrých schodech, nahoře vstoupila otevřenými dveřmi a zastihla ji v pruhu slunečního světla, načež ona prohodila něco o fotografovi a správném světle, což mi přišlo zvláštní, protože pokud vím, fotografové tvrdé, přímé sluneční světlo právě nemusí. (O týden později vyjde rozhovor skutečně s podivně přeexponovanou fotkou, spisovatelčin obličej bílá masa se sotva rozlišitelnými rysy, jako by ji chtěl fotograf podrobit násilí, jako by ji obětoval slunci.)

Když jsme vyšly ze dveří, Uber tam už stál. Usadily jsme se na zadních sedadlech. Jízda měla trvat jen krátce, ale vozovka byla všude rozkopaná a samá uzavírka, a tak jsme se ocitli v jedné objížďce za druhou. Navíc byla špička.

Opět jsme seděly obrácené k sobě, abychom si mohly povídat, tak blízko k sobě, že jsme se dotýkaly koleny. Téměř hluchá spisovatelka se zeptala, o čem má kniha je. Ostýchavě jsem jí řekla, že se snažím psát o poklidném štěstí, dva lidé, kteří prostě žijí spolu, nepůsobí si žádná hluboká příkoří, nerozcházejí se.

To ji ohromně rozesmálo, u ženy s tak drobným tělíčkem překvapivě hlubokým, srdečným smíchem.

To by mohlo být revoluční, řekla nakonec. Píšete to v první osobě?

Ve třetí, řekla jsem. Doposavad.

Kdo že to řekl? Že se nikdy nemá psát ve třetí osobě, protože tím člověk odráží buržoazní pohled na věc. Podle mého ostatně strašně měšťácký výrok. Mně vždycky vyhovovalo, jak o první osobě uvažoval James Baldwin; měl ji za nejděsivější perspektivu, co existuje.

Na chvíli se odmlčela, dívala se oknem na cyklisty, jak houfně přejíždějí křižovatku, proklouzávají před a za stojícími auty.

Úplná řeka, prohodila. Ve vaší zemi jsou dokonce i lidi z proudící vody. Opravdu chcete napsat takovou knihu? Nemyslíte, že to, čemu říkáte poklidné štěstí, je spíš nedostatek životních zkušeností?

Vzpomněla jsem si na jednoho muže, který kdysi řekl: jen počkej, děvenko. Rozzuřilo mě to tehdy, blahosklonnost a pravda toho výroku, nejradši bych ho praštila, a to jsem nakonec taky udělala.

I když chápu, řekla téměř hluchá spisovatelka, co tím myslíte. Bylo období, kdy jsem se, zpětně vzato, k poklidnému štěstí těsně přiblížila. Byla jsem mladá, dokonce mladší než vy, a s prvním mužem jsem bydlela nějaký čas v Západním Berlíně. Byl taková láska mého mládí, zdravý, růžolící mladík, který bral život a svou akademickou kariéru velmi vážně. Měl nádherné ruce. Když jsem otěhotněla, musela jsem bez přestání myslet na reprodukci těch rukou, věděla jsem jistě, že naše dítě bude mít přesně takové ruce, a skoro jsem si ho nechala, jen abych uviděla opakování toho zázraku u jiného člověka.

Řidič Uberu se vmanévroval doprostřed křižovatky, kde jsme uvázli za tramvají, která uvázla za popelářským vozem couvajícím do ulice.

Ale to bylo všechno později. Ten rok v Berlíně jsem se cítila bezpečně a poprvé zakotvená v čemsi, co bych mohla nazvat životem. Najali jsme si byt v Charlottenburgu, on učil, já jsem psala a chodila na dlouhé procházky. Můj bože, dokonce jsem *vařila*. Myslela jsem si tehdy, že jsem dosáhla jakéhosi konečného bodu. Že jsem jako dvacátnice, a ostatně i ve všech předchozích letech, hodně zažila a teď že jsem pro jisté druhy neštěstí nedotknutelná.

Téměř hluchá spisovatelka se opět zasmála svým srdečným smíchem a položila mi ruku na koleno. *How wrong I was, how terribly wrong!* To jsem se škaředě spletla!

Našemu řidiči se podařilo vyjet z křižovatky a teď jsme kličkovali ulicemi jako o závod. Ruku mi nechala na koleni, vřele a mateřsky a eroticky. Skoro jsem se neodvažovala pohnout, natož dýchat, všechno jsem musela maximálně vstřebat, i když jsem věděla, že si později budu pamatovat jen útržky našeho rozhovoru, a možná dokonce méně než to.

Poklidné štěstí, které trvá moc dlouho, řekla a upírala své tmavé oči do mých, není o mnoho víc než pozvolná smrt, obávám se, a než se naděješ, budeš psát úplně jinou knihu, než si myslíš. A tak to má taky samozřejmě být, jinak by její psaní nebylo nic víc než balzamování mrtvol. Jediné, co podle mých zkušeností potřebuješ, je červená nit, k níž by ses občas mohla vrátit, i kdyby byla sebenepatrnější. Něco, nebo nejraději někdo, kdo to všechno drží pohromadě. Máš někoho takového?

M, vyhrkla jsem bez jediného zaváhání.

M, opakovala téměř hluchá spisovatelka a nevyptávala se dál. Výborně: M.

Když jsme dorazily k divadlu, čekal na ni nakladatel venku. Srdečně, ale spěšně ji dirigoval dovnitř, přijela těsně načas, sál už byl otevřený, měli jí ještě připevnit mikrofonek a ještě se měla s tím a s tím a s tím seznámit v zákulisí.

Řekla, že doufá, že mě po skončení vystoupení ještě uvidí, už jenom proto, aby mi vrátila můj výtisk její knihy.

Přikývla jsem, i když jsem věděla, že na tyhle věci nikdy nedojde, bylo tam plno, každý z ní chtěl kousek, fronty fanoušků, kteří si přitáhli celé její dílo a chtěli autogram do každého výtisku.

A skutečně jsem ji ten večer už neviděla. Nemohla jsem tehdy vědět, že se s ní za pár let setkám znovu. Ale bylo toho víc, co jsem nemohla vědět, v tom okamžiku v divadle, kdy

se nechala odvést nakladatelem, ještě zamávala mou – svou knihou, kterou držela v ruce, obrátila se řekla mi: zažívat intenzitu znamená nevědět, jak věci skončí.